

Презентація в Інституті Східної Європи нової наукової праці «Християнська культура давнього Перемишля за свідченнями археологічних джерел починалася з перемишльського замку. Історико-фотографічне дослідження.- Львів, «Видавництво Інституту Східної Європи», 2020р.».

12 січня 2020 року, в річницю пам'яті про засновника та довголітнього керівника Перемишльського відділу Українського Історичного Товариства в Польщі, магістра-доцента пана Михайлоа Козака, автора багатьох українознавчих монографій та статей, в Інституті Східної Європи у Львові в знак поваги до визначного уродженця та науково-освітнього, громадсько-християнського діяча Перемишльського Краю, науковий журнал «Українознавець» у Львові в своєму 21 числі помістить його наукову статтю «Спроба ретроспективного образу присутності українців на Перемищині (993-2020рр.)», а також в цей день в Інституті Східної Європи відбулось наукове обговорення та перша презентація наукової праці директора Інституту Східної Європи доктора історичних наук, професора, академіка Віктора Ідзя «Християнська культура давнього Перемишля за свідченнями археологічних джерел починалася з перемишльського замку».

В науковому обговоренні взяли участь вчені, завідувачі відділами, професори Кафедри українознавства, члени редакційної ради та редколегії наукового журналу «Українознавець» Інституту Східної Європи, гості: українські історики, державознавці та краєзнавці...

На презентації під час обговорення, зокрема доктор наук з державного управління, професор Кафедри європейської інтеграції Інституту державного управління Національної Академії державного управління

при президенті України, професор відділу «Міжнародної громадянської співпраці» Інституту Східної Європи Василь Пасічник під час обговорення наголосив: «... Наукова праця академіка, віце-президента Академії Наук «Трипільська Цивілізація», академіка Академії Наук Євразії, академіка Академії Наук Вищої Школи України, доктора історичних наук, професора Університету «Львівський Ставропігон», професора Римського університету імені Павла Апостола, завідувача Кафедри українознавства, директора Інституту Східної Європи та головного редактора наукового журналу «Українознавець» Віктора Ідзя «Християнська культура давнього Перемишля за свідченнями археологічних джерел починалася з перемишльського замку. Історико-фотографічне дослідження» вперше засобами сучасного історико-фотографічного дослідження робить фактологічний аналіз археологічних, письмових джерел та наукових праць, який право наголошувати, що християнська культура давнього Перемишля починалася з перемишльського замку. Вченим використані в праці археологічні, письмові та історико-фотографічні джерела які яскраво засвідчують що християнська культура давнього Перемишля за свідченнями археологічних джерел починалася з перемишльського замку, наголосив у висновок виступу рецензент, доктор наук з державного управління, професор Кафедри європейської інтеграції Інституту державного управління Національної Академії державного управління при президенті України, професор відділу «Міжнародної громадянської співпраці» Інституту Східної Європи Василь Пасічник. Нище подаємо науковий виступ автора...

Віктор Ідзьо

Християнська культура давнього Перемишля за свідченнями археологічних джерел починалася з перемишльського замку. ©

Сукупність проаналізованих джерел за 2000-2020 роки дає підстави наголошувати, що Перемишль уже в IX-X століттях був великим столичним політичним, адміністративним, економічним та релігійним центром хорватів

Перший етап становлення християнства в Перемишлі відбувся в епоху релігійного домінування Візантійської імперії V-VIII століттях нашої ери, другий під безпосереднім впливом Велико-Моравської держави (VIII-IX ст.) .

Така християнська традиція у той час в Європі була поширеною, згадаймо хоча би Реймське євангеліє з яким княжна Анна, дочка великого київського князя Ярослава Мудрого, приїхала у Францію.

Таким чином спочатку кирило-моравське євангелія, яке відоме як Галицьке, до 1130 по 1141 року перебувало у Перемишлі і символізувало традиційний релігійний зв'язок Перемишльчини з Велико-Моравськими релігійними і культурними традиціями.

Достоменно відомо, що в XI столітті в Перемишльську Русь приїжджали купці з Костянтинополя, Відня, Аусбурга. По дорозі в Перемишльську Русь вони проїжджали Пешт і Остригом.

В XI столітті Русь-Україна була тісно зв'язана з західним світом через такі міста як Перемишль і Галич.

В праці візантійського імператора Костянтина Багрянородного "Про управління імперією" ми знаходимо свідчення про суспільно-політичний лад слов'янської держави Великої чи Білої Хорватії (VII-X століття), яка знаходилась на території Прикарпаття та Подністров'я. Згідно зі свідчень Костянтина Багрянородного "Велика чи Біла Хорватія", з столичного центру Перемишля, була в постійній сфері політичного та релігійного впливу Візантійської імперії. В час написання твору (VII-X ст.) вона була ще не хрещена, очолювалась своїм великим князем, мала кінне і піше військо. Хоча, наголошує Костянтин Багрянородний, в VII столітті, в 640 році, частина хорватської знаті була хрещена священниками із Риму, однак в цілому на сьогоднішній час, вона очолюється нехрещеним князем. Її територія знаходилась, згідно свідчень Костянтина Багрянородного: " за Багібарією (Карпатами), за турками (угорцями), проходила по території Прикарпаття та Подністров'я, де в нижньому Подністров'ї Велика чи Біла Хорватія межувала з паначитами (печенігами). На Заході прикодонною рікою Великої чи Білої Хорватії була ріка (Бісла) – Вісла, що у Польщі"...

При такому стратегічному положенні Великої-Білої Хорватії, Візантійська імперія намагалася з усіх сил поширити в ній християнський вплив з самого початку свого існування, як великої держави. З історичних джерел ми знаємо, що цей процес проходив з VII по IX століття.

Та в 869 році ситуації змінилася в користь наростаючої політичної могутності Велико-Моравського князівства, яке стало християнською державою в Центральній Європі. Спочатку князі Святополк, а у подальшому князь Ростислав моравський почали активно поширювати християнство в Словакію (Нітранський регіон), Закарпаття та в Велику-Білу Хорватію, зокрема її столичний центр Перемишль. В цей час в Прикарпатті та Подністров'ї ішов процес становлення християнства по західному зразку, однак цей процес не був закріплений із-за падіння Велико-Моравської держави, яка була знищена прийдешніми уграми-язичниками. Однак не викликає сумніву, що у тій чи іншій формі Велика-Біла Хорватія, її

столичний центр Перемишль, як і сусідня Польща, як наголошував К.Багрянородний, знаходилась під впливом Велико-Моравської держави, яка створила єпископський центр в Перемишлі вже в VIII-IX століттях, що підтверджують археологічні дослідження. Археологічні дослідження, які ми проаналізували вище доповнюються археологічними джерелами з Перемишльському замку, які провів археолог А.Жакі, що дозволило виявити дві кам'яні будівлі. Перша мала три овальні аспіди, характерні для перед-романських церковних будівель Західної Європи, які походять на краківську ранньо-християнську каплицю на Вавелі IX-X століття. Вчені, цю визначну релігійну споруду в Перемишлі, визначили як ранньо-християнську культову споруду, яку можна вважати, як церкву. Не далеко від культової будівлі (церкви) був відкритий чотирьохкутний фундамент будівлі, яка як вважає А.Жакі, належала церковному єпископу і послуговувала йому як резиденція. На місці цих двох культових споруд знайдено багато речей, які служили для відправлення християнського культу.

Аналіз археологічних джерел від Закарпаття через Карпати до Сяну дають право наголошувати, що столичний центр Великої чи Білої Хорватії, Перемишль, уже в VIII-IX століття був християнізований місіонерами з Великої Моравії. Згідно свідчень документів імператора Генріха IV в якому він підтверджує папський документ 973 року, стає ясно, що Перемишльська земля знаходилась під впливом Празької єпископії. Її релігійні центри знаходились по поселення, що були розміщені по ріках: Сян, Бистриця, Лімниця, Прут, Дністер і по прилягаючих до нього територіях від Перемишля до Галича.

Польський літописець Ян Длугош наголошував, що: "Перемишль був дуже добре укріплений, в ньому стояв сильний руський гарнізон і в замку княжа дружина"...

Європейські джерела наголошують, що уже князя Ростислава перемишльського у Європі титулювали "DUX RUTENORUM" – князем руським, Рюрика Ростиславовича "DUCES RUTENORUM" – герцогом Руси. Князя Володаря Ростиславовича Перемишльського в XII столітті європейські вже джерела титулюють "KÖNIG RUTENORUM", "REX RUTENORUM" – "королем Гірської країни Перемишльської".

Вивчення розвитку християнства в місті Перемишлі IX-XIV століттях, в контексті вивчення українського міського політичного, торгово-економічного та культурно-релігійне життя у IX-XIV століттях, має велике значення для української християнської церкви. Безсумнівно, що його з'ясування слід спостерігати через призму релігійних зв'язків Візантійської, Велико-Моравської, держав, західного слов'янства з стародавнім Перемишлем на зорі його політичного життя у VIII-IX століттях. Нам відомо, що в IX, X, XI та в XII століттях Візантія, Мораво-Паннонія, Київська Русь, Чехія, Угорщина та Польща були близькими християнськими сусідами Перемишльського князівства, де Візантійська імперія, в подальшому Велико-Моравська держава, як найближчі сусіди Перемишльського князівства, були найбільш ранніми зародженнями християнства, які вплинули на зародження та становлення християнства в Перемишльській землі. Власне Візантійська імперія у 640 році хрестила хорватську знать, а Велико-Моравська держава, стала поширювачем Кирило-Мефодіївської релігійної писемності, яка стала основним джерелом для всіх слов'янських християнських держав в тому числі і для Перемишльської державності, відомої з візантійських джерел, як – Велика-Біла Хорватія. У X столітті, за свідченнями польського хроніста Яна Длугоша: "Перемишль був надзвичайно великим містом, єпископським центром, з князівською політичною адміністрацією та розвинутою міжнародною торгово-економічною системою. У місті проживала велика кількість багатих міщан, велика кількість руської шляхти. Захищав місто великий військовий гарнізон з різноманітним військовим спорядженням. Місто було укріплене глибокими ровами і насипними валами"...

У висновок короткого виступу наголошу: « ... В Перемишльському замку археологічно досліджена церква-ротонда, яка датується польськими археологами та вченими істориками VIII-IX століттями, що дає право робити науковий висновок, що християнська культура давнього Перемишля за свідченнями археологічних джерел починалася з перемишльського замку...

Список використаних джерел та літератури:

- 1.Віктор Ідзьо. Стародавній Перемишль (IX-XIIст.): зародження та становлення української християнської релігійної культури на Сяні. – Львів "Сполом", 2010. - 40с.
- 2.Віктор Ідзьо. Українська держава в IX - XIII століттях. – Львів "Сполом", 2010. - Вид. 2. - 416 с.
- 6.Віктор Ідзьо. Польща-Україна. Нариси з історії та культури IX-XVII століть. – Івано-Франківськ "Сімик", 2012р. - 88с.
- 3.Віктор Ідзьо. Етногенез Галичини. – Івано-Франківськ "Сімик", 2013р. - 472с.
- 4.Віктор Ідзьо. Господарсько-економічне та культурно-релігійне становлення Галичини в III-XIII століттях. – Івано-Франківськ "Сімик", 2013р. - 404с.
- 5.Віктор Ідзьо. Галицьке Королівство 1215-2015рр.– Івано-Франківськ «Сімик», 2015. - 888с.
- 6.Віктор Ідзьо. Русь-Україна в IX-XIV століттях. Наукове видання. – Львів, 2017р. - 860с.
- 7.Віктор Ідзьо. Українська держава в IX-XIV століттях. – Івано-Франківськ "Сімик", 2017р. - Вид. 3. - 800с.

